

Ζητυκή Θεάτρου

‘Η «Ανδόρρα»

ΤΟΥ ΜΑΞ ΦΡΙΣ ΣΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Μ. ΠΛΩΡΙΤΗ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΙΑΣΟ ΚΟΥΝ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ

Μιά τραγική, όπως ή σημερινή, εποχή γεννά μια τραγωδία: Αυτή είναι η περίπτωση της «Ανδόρρας» του Μαξ Φρίς που παίζει ο θίασος Κούν στο Θέατρο Τέχνης.

Θα ήταν μεγάλο λάθος να νομίσω κανείς ότι το έργο αφορά στο δράμα των Εβραίων. Μιά άφορη είναι αυτό, ένα πρόσημα. Το δράμα ανάγεται στο ήθικο πρόβλημα που δημιουργεί η εποχή μας.

Είναι το πρόβλημα του ψεύδους

Με την χθεσινόβραδυνήν επίσημη πρώτην της «Ανδόρρας», την όποιαν επελόγησεν ο κ. Μ. Πλωρίτης το «Θέατρον Τέχνης» έωρτασε την εικοσαετηρίδα του. Είς την φωτογραφίαν ο θιασάρχης Κάρολος Κούν με τον Μάρ. Πλωρίτην, που υπήρξεν από τους πρώτους στενούς συνεργάτας του

και της αλήθειας, της ατομικής και της συλλογικής ευθύνης, για την προδοσία και την καταπάτησι του ανθρώπου.

Ένας πατέρας, ο πιο άγνος ίσως κι' ο πιο αληθινός, ο δάσκαλος, που σημειώνει με κόκκινο μολύδι τις ψευτιές των σχολικών βιβλίων, από φόβο, αρνιέται τον φυσικό γιό του, το ίδιο του το σπλάγγνο και τον παρουσιάζει σαν Έβραιόπουλο, που από χριστιανική τάχα ευσπλοχγία τούσωσε τη ζωή.

Το ψέμμα ρουφάει την αλήθεια, όπως η δδέλλα τὸ αἷμα, και φουσκώνει κι' απλώνεται παντού. Είναι και βολικό για μια κοινωνία που θέλει να στηρίζεται στο ψέμμα, και θέλει να βλέπει πράγματα που δεν είδε, αδιάφορη για το δράμα που συντελείται γύρω της.

Και το δράμα αυτό είναι φρικτό: 'Ο καθένας θά βλέπη τον γνήσιο γιό του δασκάλου σαν Έβραιόπουλο, θά το αποφεύγη και θά το είρωνεύεται, θά το λοιδωρή και θά το προπηλακίξη. 'Ο γιός θ' αγαπήσση και θά κρυφοαροαδωνιασθή την άδερφή του, ο πατέρας θ' αναγκασθή να πη το όχι στο γάμο. 'Η κόρη θά παραδοθή τότε στον βρωμερό στρατιώτη που την πολιορκεί, ο γιός θά πιστέψη πως ο δήθεν ψυχοπατέρας του άρνήθηκε την κόρη επειδή είναι Έβραιόπουλο. Θά χάσση τότε την εμπιστοσύνη στον μόνο άνθρωπο που πιστεύει στην ίδια την καλωσύνη, θά μισήσση και θά συχαθή τον ίδιο τον γονιό που τον έγέννα. Τί κι' αν του πούν κατόπιν την αλήθεια. Δεν θά τους πιστέψη. Ούτε και θάθελε να τους πιστέψη. Θά 'θελε να μένη ένας «Έβραίος», ένας διαφορετικός απ' αυτούς άνθρωπος, να προσπίση αυτός που όλοι τον αποκαλούν δειλό, την ανθρωπιά και την καλωσύνη. Κι' όταν θά 'ρθούν οι Μαύροι από τη γειτονική χώρα να καταπατήσουν την Λευκή 'Ανδόρρα, 'Όταν όλοι οι λευκοί δεν θά είστάσουν να φορέσουν τις μαύρες κουκούλες και να περάσουν μπρός στον κοιτή των Έβραίων, για ν' αφήσουν να πέση ο γνήσιος 'Ανδορρανός γιός του δασκάλου και μιας γυναίκας των Μαύρων που οι ίδιοι σκότωσαν, ως εξιλαστήριο θύμα. 'Όταν ο πατέρας θά έχη κρέμασθή κι' ένας-ένας κι' όλοι μαζί οι 'Ανδορρανοί θάχουν άρνηθή την ατομική και την συνολική ευθύνη για την τραγωδία της πατρίδας τους και το δράμα του νέου, για το γενικό δράμα και το δράμα του προσωπικού, τρελλή πιά η κόρη με κομμένα τα μαλλιά, θ' άσπρίζη κι' όλο θ' άσπρίζη τους τοίχους της 'Ανδόρρας, για να μείνη λευκή ως άδωα περιστέρα η πολιτεία που οι άνθρωποι της ως άλλοι Πόντιοι Πιλάται ένιψαν τας χείρας των. 'Αλλά το αἷμα, το ανθρώπινο αἷμα, που θά έχη βάψει το πλσκόστρωτο της πλατείας, δεν θά ξεπλένεται, θά μένη εκεί αιώνιο ανεξάλειπτο στίγμα...

Είναι αλήθεια ότι για να δώση ο συγγραφέας ένα τόσο πολυσήμαντο έργο, μπλέχτηκε κι' ο ίδιος μαζί του. Το δημιουργημά του μοιάζει σαν να μείωνη την

πραγματική τραγωδία των Έβραίων κατά τον τελευταίο πόλεμο. Προβάλλει και το ίδιο σαν περιπλεγμένο, σε σημείο συχνά κουραστικό. Δεν είναι από τα έργα που «αρέσουν». Είναι όμως από την ουσιαστική εκείνη στοίφα, που συγκλονίζει, με το αλύπητο μαστίζωμα εκείνων που κοιτούν να βουλευθούν στην ήσυχία τους, ν' άρνηθούν τας ευθύνες τους, ενώ όλοι είναι, άλλος λίγο, άλλος πολύ, συνυπεύθυνοι, να φορτώσουν στις πλάτες των άθώων το κακό. Έχει πάθος και σαρκασμό, που εναλλάσσονται με κίνησι και δραματικότητα, έσωτερικά πυκνή. Τέλος κανείς δεν μπορεί ν' άρνηθεί την συγκίνησι του τραγικού τέλους.

Έξαιρετος ως γιός του δασκάλου 'Αντρέ, με συναισθηματισμό και υποβλητικότητα, που πείθει για την αλήθεια και το δίκιο του ανθρώπου που τον πνίγει η άδικία και η κακότητα, είναι ο Μίμης Κουγιουμτζής. Κι' αληθινή ήρωίδα με εξίσια και συγκινητική απόδοσι, ιδιαίτερα της τρελλής στο τέλος Μπαρμπλίν, είναι η Μάγια Λιμπεροπούλου. 'Ο ίδιος ο Κούν έδωκε όλο το ψυχικό δράμα του πατέρα δασκάλου. Μιά κάποια υπερβολικότητα που μειώνει σε μερικά σημεία την πειστικότητα είναι ίσως ο Γιώργος Λαζάνης, που απόδωσε όμως κατά τ' άλλα με πολλή δυναμικότητα την βανασότητα του στρατιώτη Πάιντερ. 'Ο Δημ. Χατζημάρκος έδωκε πάλι ένα άρτιο δείγμα τυποποιημένης μορφής του παπα. 'Ο Σπύρος Καλογήρου έπλασε τον δειλό ταβερνιάρη, ο Νίκος Κούρας τον μαραγκό Πραντέο, η Λίζα Κουντούρη την Σενιόρα, η Σοφία Μιχόπουλου την μάννα, ο Γιώργος Μοσχίδης τον κοινοτικό γιατρό, ο 'Αλέκος Ούδινotis τον άνώνυμο «εκάποιον», ο Χρήστος Μπεκιάσης τον κάλφα. Πολύ καλοί στους βουβούς ρόλους του κοιτή των Έβραίων και του ήλιθιου ήσαν ο Γιώργος Σταγκάκης και ο Γιάννης Μόστζος. 'Η θεατρική μετάφρασι του Μάριου Πλωρίτη, τα σκηνικά και τα κοστούμια του Βασίλη Βασιλειάδη, η μουσική του Θεοδ. 'Αντωνίου, όλα έφεραν τη σφραγίδα της φροντισμένης ποιοτικά δουλειάς.

Είκοσι χρόνια έχουν περάσει από τα κατασμένα χρόνια της κατοχής, που επίκαιρα έχοχτεί να μάς τὰ θυμίσση το έργο.

Είκοσι επίσης χρόνια συμπληρώνει φέτος το Θέατρο Τέχνης. Δίκαια και με ώραία λόγια, προλογίζοντας την παράστασι ο Μάριος Πλωρίτης έξήρε την αξία και την σημασία της προσφοράς του δημιουργού του. Δεν έχουμε παρά να εύνηθούμε κι'τ'ι μείς μαζί του στον Κάρολο Κούν να συνεχίξη πάντα με τον ίδιο θερμισμόνδ ζήλο την τόσο αποδοτική για την θεατρική τέχνη δημιουργία του.

ΜΠΑΜΠΗΣ Δ. ΚΛΑΡΑΣ